

*Umhverfis- og
auðlindaráðuneytið*

M i n n i s b l a ð

Viðtakandi: **Guðmundur Ingi Guðbrandsson**
Sendandi: **Skrifstofa landgæða**
Dagsetning: **27.09.2019**
Málsnúmer: **UMH19010253**
Bréfalykill: **020-0**

Efni: **Stefnumörkun vegna vindorku. Staða mála og tillögur um fyrirkomulag vinnu,**

Í stjórnarsáttmála ríkisstjórnarinnar kemur fram að „setja þarf lög um vindorkuver ásamt því að vinna með sveitarfélögum leiðbeiningar um skipulagsákvæðanir og leyfisveitingar“. Hafa þau mál verið til skoðunar á vettvangi þriggja ráðuneyta um nokkurt skeið, m.a. staða vindorku innan laga nr. 48/2011, um verndar- og orkunýtingaráætlun. Færð hafa verið rök fyrir því að hin hefðbundna málsmeðferð laga nr. 48/2011 eigi ekki nægilega vel við um vindorkukosti. Ástæður þess eru nokkrar:

- Sem auðlind er vindurinn nokkurn veginn óþrjótandi, ólíkt öðrum orkukostum og takmarkast helst af því landrými sem til staðar er til vinnslunnar.
- Vindurinn er ekki staðbundinn orkukostur eins og aðrir hefðbundnari virkjunarkostir heldur er hægt að hagnýta hann á flestum stöðum landsins.
- Vindorkuver krefjast almennt minni undirbúningstíma en hinir hefðbundnari orkukostir, mun fljótlegra er að reisa slík mannvirki, auk þess sem hægt er að reisa þau í mörgum skilgreindum áföngum til samræmis við eftirspurn.
- Tiltölulega auðvelt er að taka niður og fjarlægja slík mannvirki af virkjunarstað sé tekin ákvörðun um að hætta starfsemi.
- Vindorkuver hafa almennt í för með sér minna óafturkræft risk en hefðbundnari orkukostir og geta falið í sér staðbundnar lausnir í orkumálum.

Með hliðsjón af framangreindum eiginleikum vindorkunnar, telja ráðuneytin nauðsynlegt að skoðað verði ítarlega hvort rétt sé að vindorkan sæti annarri málsmeðferð innan rammaáætlunar en hinir hefðbundnu orkunýtingarkostir skv. lögum nr. 48/2011.

Að mati ráðuneytanna kemur helst til greina að unnið verði eftir svipaðri aðferðarfræði og gert hefur verið í nágrannalöndum okkar, eins og t.d. í Noregi. Þar var lagt í umtalsverða vinnu við gerð sérstakra vindorku- eða nýtingarkorta fyrir landið þar sem skilgreind voru þau svæði sem þóttu henta vel fyrir nýtingu vindorku og á hvaða svæðum forðast ætti slíka starfsemi.

Slík aðgerðarfræði byggist í raun á því að svæðum sé forgangsraðað með tilliti til samfélagslegs mikilvægis landssvæðanna á grundvelli almannahagsmuna (heildstætt mat sem tekur til umhverfis, samfélags og kerfislegra þátta). Markmið þessarar aðferðarfræði er að vindorkuver byggist fyrst og fremst upp á þeim svæðum landsins þar sem sátt hefur náðst um staðsetninguna og að staðsetning þeirra valdi sem minnstu tjóni á umhverfi, ásamt samfélagslegum ábata.

Ljóst er að verði farið í sambærilega vinnu hérlandis þarf í upphafi að liggja skýrt fyrir af hendi stjórnvalda hvaða þættir eigi helst að vera ráðandi við ákvörðun um slíka staðsetningu. Þar þarf í dæmaskyni að taka afstöðu til grundvallarþátta eins og t.d. sjónmengunar, flutningskerfi raforku, friðaðra og verndaðra svæða, þjóðlenda og víðerna, staðsetningu á sjó eða innan fjarða, farleiðir fugla, nálægð við ferðamannastaði eða íbúabyggð, samgangna, flugleiða, menningarminja,

samfélagsáhrifa o.s.frv.

Auk slíkrar skýrrar opinberrar stefnumörkunar þarf við framkvæmd slíks verkefnis að viðhafa víðtækt samráð við ýmsa hagaðila auk þess sem sveitarfélög landsins þurfa að hafa mikla aðkomu að slíku verkefni. Einnig þarf að taka ákvörðun um það hvaða stofnun eða aðili sé best til þess fallinn að sjá um eiginlega framkvæmd þeirrar vinnu að kortleggja slík svæði og samræmingu verkefnisins.

Þegar slík afurð lægi fyrir verður að telja eðlilegt að hún hljóti formlega umfjöllun og samþykki á Alþingi, t.d. í formi þingsályktunar eða laga og hægt yrði í framhaldinu að nýta hana sem opinbera stefnumörkun um nýtingarsvæði vindorku. Samhliða myndu opnast möguleikar á því að mæla fyrir um einfaldara samþykktar- og leyfisveitingarferli þeirra vindorkukosta sem falla innan hinna skilgreindu nýtingarsvæði, með breytingu á lögum nr. 48/2011, um verndar- og orkunýtingaráætlanir.

Tillaga:

Lagt er til að núverandi starfshópur þeirra þriggja ráðuneyta sem haft hafa málefni vindorku til skoðunar fái það verkefni að vinna formlegar tillögur að meðhöndlun vindorkukosta í rammaáætlun á grundvelli framangreindra hugmynd. Sú vinna verði sett í skýran farveg með aðkomu lykilaðila. Lagt er til að starfshópurinn skili tillögum sínum fyrir lok árs 2019, með það fyrir augum að unnt verði að leggja frumvarp til laga fram snemma á vorþingi 2020. Nánar tiltekið er verkefnið sem hér segir:

1. Starfshópurinn taki til skoðunar hvort núverandi aðferðarfræði laga nr. 48/2011, um verndar- og orkunýtingaráætlanir, henti vindorkukostum eða hvort rétt sé að setja inn sérreglur í lögin um meðferð vindorkukosta á grundvelli framangreindra hugmynda um svæðaskiptingu landsins.
2. Telji starfshópurinn að slíkar sérreglur ættu að gilda um meðferð vindorkukosta innan rammaáætlunar skal starfshópurinn vinna drög að stefnumörkun ríkisins varðandi þá umhverfis- og samfélagsþætti sem helst ættu að vera ráðandi við staðsetningu vindorkuvera hérlandis, auk mótaðra hugmynda um hvaða stofnun eða aðili væri best til þess fallinn að vinna áfram að framkvæmd slíks verkefnis á grundvelli slíkrar stefnumörkunar.
3. Starfshópurinn skal jafnframt útfæra og leggja fram tillögur að aðferðarfræði, málsmeðferð og leyfisveitingarferli vindorkukosta innan rammaáætlunar á grundvelli niðurstaðna sinna.
4. Starfshópurinn skal að lokum móta og gera tillögur að nauðsynlegum breytingum á lögum nr. 48/2011, um verndar- og nýtingaráætlun, á grundvelli framangreinds.